

BIBLIOGRAFIE VAN DE GESCHIEDENIS DER WETENSCHAPPEN IN DE NEDERLANDEN

I. ALGEMEENHEDEN

1. Algemene werken

GEWINA, *Mededelingen van het Genootschap voor de Geschiedenis der Geneeskunde, Wiskunde en Natuurwetenschappen*, Nr. 6, september 1959. 16 blz.

Dit nummer bevat : Mededelingen van het bestuur, Mededelingen uit het Rijksmuseum voor de Geschiedenis der Natuurwetenschappen, Notulen van de voorjaarsvergadering van het Genootschap (Nijmegen, 25 en 26 april 1959) met samenvatting van de lezingen, Personalialia, Boekbesprekingen.

NAUWELAERTS, M. A. De Geleerden. *Flandria Nostra. Ons Land en ons Volk, zijn standen en beroepen, door de tijden heen*, deel III, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, N.V. Standaard-Boekhandel, 1959, blz. 107-391, ill.

Historisch overzicht van de ontwikkeling der verschillende wetenschappen in Vlaanderen. Achtereenvolgens worden behandeld : De theologen, De wijsgeren, De taalkundigen, De geschiedschrijvers, Aardrijkskundigen en ontdekkingsreizigers (blz. 211-239), De rechtsgeleerden, Beoefenaars van de exacte wetenschappen (blz. 267-301), De geneeskundigen (blz. 303-347), Meesters en leraren.

2. Bibliografie

BOCKSTAELE, P. Bibliografie van de geschiedenis der wetenschappen in de Nederlanden. *Scientiarum historia*, 1, 1959, 162-175.

6. Instrumenten

INVENTAIRE des instruments scientifiques historiques conservés en Belgique. Centre national d'Histoire des Sciences, Bruxelles, 1959, 138 ff.

Systematische inventaris van de wetenschappelijke instrumenten bewaard in Belgische musea of private verzamelingen, met aanduiding van bewaarplaats, afmetingen, eventueel naam van de constructeur en datum. De volgende categorieën zijn opgenomen : wiskunde, metrologie, topografie, cosmografie, scheepvaartinstrumenten, sterrenkunde, weerkunde, zonnewijzers en optische instrumenten.

II. GESCHIEDENIS VAN DE AFZONDERLIJKE VAKKEN

7. Wiskunde

BOCKSTAELE, PAUL. Het oudste gedrukte Nederlandse rekenboekje en zijn vertalingen. *Scientiarum historia*, 1, 1959, 117-127, ill.

ERRERA, ALFRED. Notice sur la vie et les travaux de Maurice Kraitchik, Professeur agrégé de l'Université (1882-1957). *Université libre de Bruxelles, Rapport sur l'année acad. 1956-1957*, Bruxelles, 1958, 218-220.

GLODEN, A. Trois lettres inédites du philosophe français Gaston Milhaud (1858-1918) au luxembourgeois Nicolas-Eloi Weydert, à l'époque étudiant à la Sorbonne. *Janus*, 48, 1959, 77-80.

Deze brieven bevatten enkele bemerkingsen in verband met de geschiedenis van de wiskunde in de Oudheid.

WANSINK, JOH. H. Prof. Dr. D. van Dantzig †. 1900-1959. *Euclides*, 35, 1959-1960, 1-2.

8. Astronomie, Fysica, Scheikunde

BROWN, HERBERT C. Foundations of the structural theory. *Journal of chemical education*, 36, 1959, 104-110, ill.

Herdenking van de ontdekking van de tetravalentie van het koolstofatoom in 1858 door August Kekulé (1829-1896) en Archibald Scott Couper (1831-1892).

CLAGETT, MARSHALL. *The science of Mechanics in the Middle Ages*. Madison, The University of Wisconsin Press, 1959, xxx + 711 blz., 9 pl., 8 dollar.

Hoofdstuk 3 (blz. 161-197) is een studie over Gerardus van Brussel (13de eeuw) en het begin van de kinematika in het westen; het bevat de Engelse vertaling van fragmenten uit zijn werk *De motu*. Ook uit het werk van Marsilius van Inghen (14de eeuw) en Isaac Beeckman (1588-1637) worden enkele passages in Engelse vertaling gegeven.

DOMANGE, LOUIS. *Les débuts de la chimie du fluor*. *Proc. chemical Society*, 1959, 172-176.

Besproken worden o.a. de pogingen van de Belgische scheikundige Paulin Louyet (1818-1850) om fluor te isoleren.

HARTONG, B. D. De ontwikkeling van de Nederlandse brouwerij-scheikunde. *Intern. tijdschr. voor brouwerij en mouterij*, 18, 1958-1959, 182-188.

HIEBERT, ERWIN N. The experimental basis of Kekulé's valence theory. *Journal of chemical education*, 36, 1959, 320-327.

IHDE, AARON. The unraveling of geometric isomerism and tautomerism. *Journal of chemical education*, 36, 1959, 330-336.

Bevat o.a. gegevens over het werk van Van t'Hoff en Kekulé.

[KEKULE, AUGUST]. August Kekulé and the birth of the structural theory of organic chemistry in 1858. *Journal of chemical education*, 35, 1958, 21-23.

Engelse vertaling (door O. Th. Benfey) van een rede van A. Kekulé uitgesproken in 1890 te Berlijn. De oorspronkelijke tekst werd gepubliceerd in *Berichte der Deutschen chemischen Gesellschaft*, 23, 1890.

PROOSDIJ, B. A. VAN. Un portrait d'Einstein à Leyde. *Janus*, 48, 1959, 136, 1 pl.

READ, JOHN. Alchemy and art. *Proc. Chemical Soc.*, 1958, 162-166, 6 pl.

Een belangrijk deel van dit artikel behandelt schilderijen van Zuid- en Noord-Nederlandse meesters uit de 16de en 17de eeuw.

STAR, P. VAN DER. Some letters from Albert Einstein to Heike Kamerlingh Onnes. *Janus*, 48, 1959, 133-135.

VERKADE, P. E. August Kekulé. *Proc. chemical Soc.*, 1958, 205-210.

9. Aardrijkskunde, cartografie, geologie, meteorologie

BLEEKER, W. Dr. H. G. Cannegieter 80 jaar. *Hemel en dampkring*, 57, 1959, 137-138, portr.

F[OCKEMA] A[NDREAE, S. J.]. Oude Nederlandse kaarten en kaartmakers. *Tijdschr. koninkl. Ned. Aardrijkskundig Genootschap*, 2de reeks, 76, 1959, 88.

Over de wenselijkheid en mogelijkheid een repertorium van oude kaarten betreffende Nederland op te stellen, alsmede over het aanleggen van een lijst van kaartmakers en landmeters. Ook een heruitgave van de beste oude kaarten ware het overwegen waard.

[HAINE, J. J. F.]. A Belgian in the Gold Rush. A memoir by Dr. J. J. F. Haine. Translated, with an Introduction, by Jan Albert Goris. *California historical Soc. Quarterly*, 37, 1958, 311-346, 1 pl.

Dr. Jean Joseph François Haine, geboren te Antwerpen in 1809, studeerde geneeskunde te Leuven. In 1850 ging hij naar Californië, waar hij in San Francisco tot 1882 als geneesheer werkzaam was. Teruggekeerd in België overleed hij in 1892. In 1883 hield hij voor de Société royale de Géographie d'Anvers een lezing over Californië. Goris publiceert hier de Engelse vertaling van dit boeiend verhaal over de Gold rush, die begon in 1848 en over de bliksemsnelle groei van de stad San Francisco. Het is niet onwaarschijnlijk dat Hendrik Conscience zijn documentatie voor het schrijven van *Het Goudland* aan Haine te danken heeft.

KEUNING, H. J. Een halve eeuw Utrechtse sociale geographie. *Tijd-*

schr. koninkl. Aardrijkskundig Genootschap, 2de reeks, 76, 1959, 10-21.

10. Biologie

FRISON, ED. *Henri Ferdinand van Heurck, 1838-1909. Sa vie, son oeuvre.* Communication N° 111 du Rijksmuseum voor de Geschiedenis der Natuurwetenschappen, Leiden, 1959, 106 blz., portr., 13 fig.

MUTSAARS, WILLY. Notice sur la vie et les travaux de Jacques Schwetz, Professeur honoraire de l'Université (1876-1957). *Université libre de Bruxelles, Rapport sur l'année acad. 1956-1957*, Bruxelles, 1958, 210.

11. Farmacie

BEROEPSEDEN, Serments professionnels. *Rechtspraak en Mededelingen van de Orde der Apothekers*, nr. 15, 31 december 1959, 231-242.

De Hoge Raad van de Orde der Apothekers publiceert hier de originele tekst van enkele beroepseden van apothekers. In het Nederlands : de « Eedt van de Apothekers » van Brussel (1650), die van Antwerpen (1786), Gent (1696) en Mechelen (1737) ; in het Frans o. a. die van Montpellier (17de eeuw), Poitiers (1752) en van de Société vaudoise de Pharmacie (1954).

Ook stuurde de Hoge Raad aan de apothekers, ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van de Orde, de tekst van de « Petit Serment de Montpellier », in het oud-Nederlands overgezet door Prof. Dr. P. De Keyser.

FRISON, ED. Apotheker François Mathieu Verbert (1769-1854) en de restauratie der meesterwerken van de Vlaamse Schilderschool te Antwerpen in 1816. *Pharmaceutisch tijdschr. v. België*, 36, 1959, 53-58, portr.

REHM, G. J. De Bredase apothekers van de 15e- tot het begin van de 19e-eeuw (vervolg). *De Brabantse Leeuw*, 8, 1959, 113-117, 129-134, 145-149, ill.

VANDEWIELE, L. J. Kring voor de geschiedenis van de Pharmacie in Benelux. Verslag over de werking van de Kring gedurende het jaar 1958. *Het Apothekersblad*, 10, 1959, 304-305.

12. Geneeskunde

ALEXANDER, MARCEL. Notice sur la vie et les travaux d'Ernest De Craene, Professeur honoraire de l'Université (1882-1957). *Université libre de Bruxelles, Rapport sur l'année acad. 1956-1957*, Bruxelles, 1958, 214.

BASTENIE, PAUL. Notice sur la vie et les travaux d'Oscar Weill, Professeur honoraire de l'Université (1883-1956). *Université libre de Bruxelles, Rapport sur l'année acad. 1956-1957*, Bruxelles, 1958, 197-198.

BETERAMS, F. C. G. Bij de honderdste verjaardag van het Onze-Lieve-Vrouwegasthuis te Mechelen. *Handelingen koninkl. Kring voor Oudheidk., Letteren en Kunst van Mechelen*, 62, 1958, 99-114, ill.

Als derde in België werd het Onze-Lieve-Vrouwegasthuis te Mechelen gesticht tijdens de regering van Albertus van Cuyck, prinsbisschop van Luik van 1196 tot 1200. De oude gebouwen werden vóór 1200 opgetrokken aan de O.-L.-Vrouwstraat. Sedert 1783 dacht men er aan nieuwe gebouwen op te trekken. Na heel wat onderhandelingen werd in 1854 de eerste steen van het tegenwoordige gasthuis in de Keizerstraat gelegd. In 1858 was het voltooid en werd het in gebruik genomen.

BOEYNAEMS, P. Le séjour de Charles de l'Escluse à Montpellier (1551-1554). *Monspeliensis Hippocrates*, Juin 1959, N° 4, 16-21, ill.

DONGEN, J. A. VAN. Verslag 1958 over de bibliotheek van de Maatschappij. *Medisch Contact*, 14, 1959, 473-475.

Bevat o. m. notities over oude Nederlandse medische boeken door de Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Geneeskunde in 1958 verworven.

DONGEN, M. A. VAN. Boerhaave en zijn gedachtenis. *Nederl. Tijdschr. Geneesk.*, 103, 1959, 1810.

Het gemeentebestuur van Leiden gaf opdracht het voormalig St.-Cecilia-klooster, waar Boerhaave zijn beroemde klinische lessen gaf, te restaureren. Het complex wordt bestemd tot kunstcentrum, waarbij twee Boerhaave-zalen zullen worden ingericht.

ELAUT, L. Hendrik-Willem De Koninck, geleerd geneesheer te Kalken in het begin van verleden eeuw. *Annalen van het Noorden*, 1958, nr. 2-4, 19-25.

Deze plattelandsarts is vooral merkwaardig omdat, jaren vóór de Franse klinici het feit bekend maakten, de specificiteit van de kiem der difterie voor hem een uitgemaakte zaak was.

ELAUT, L. The Walcourt manuscript : a hygienic vade-mecum for monks. *Osiris*, 13, 1958, 184-209.

Beschrijving en uitgaaf van een manuscript d.d. 1444, herkomstig uit de voormalige abdij van Walcourt (prov. Namen). Het dokument is een hygiënische handleiding ten gerieve van personen die een sedentair leven leiden, hoogstwaarschijnlijk door een monnik der bovengenoemde abdij voor huise-lijk gebruik opgesteld. De fysiologie van Hippokrates en Galenos ligt er aan ten grondslag.

GIRALDO, W. Bedevaart, volksgeneeskunde en toverij. *Biekerf*, 60, 1959, 235-242, ill.

HAGELAND, A. VAN (pseud.). Hendrik Conscience en de geneeskunde. *Periodiek*, 14, 1959, 169-172.

HALLEMA, A. Medische behandeling, controle en adviezen in de tuchthuizen van Arnhem en Antwerpen in de 17de en 18de eeuw. *Scientiarum historia*, 1, 1959, 134-148.

LAET, MAURICE DE. Notice sur la vie et les travaux de Fernand Heger, Professeur honoraire et administrateur honoraire de l'Université (1878-1957). *Université libre de Bruxelles, Rapport sur l'année acad. 1956-1957*, Bruxelles, 1958, 207-208.

LAMMERS, B. Prof. Dr. G. C. E. Burger en de Nederlandse bedrijfs-geneeskunde. *Mens en onderneming*, 13, 1959, 272-278.

MILLET, MAURICE. Notice sur la vie et les travaux d'Octave Gengou, Professeur honoraire de l'Université (1875-1957). *Université libre de Bruxelles, Rapport sur l'année acad. 1956-1957*, Bruxelles, 1958, 211-213.

PHILIPPOVICH, E. VON. De arts in de ogen van de patiënt. *Ciba-Symposium*, 7, 1959, 77-79, 4 afb.

Over vier te Gaunø in Denemarken bewaarde schilderijen, toegeschreven aan Werner van den Valckert (c. 1620); ze stellen de geneesheer opvolgend voor als Christus, engel, mens en duivel. Deze voorstellingen zijn ontleend aan de gelijkaardige platen van Hendrik Goltzius.

PROOSDIJ, B. A. VAN. Le docteur H. F. A. Peypers et Janus. *Janus*, 48, 1959, 1-4.

RAFFY, ADAM. Vesalius és kora. Vesalius und sein Zeitalter. *Orsz. orvostört. Könyv. Közl.*, 1959, nr. 13, 43-72 (Hongaarse en Duitse tekst).

Vesalius is een exponent van de Renaissance. Zijn verdiensten liggen meer in het zoeken naar wetenschappelijke waarheid dan in zijn anatomische ontdekkingen.

ROUKENS, C. D. Zuigelingensterfte en -zorg te Tilburg op het einde der 19e en in het begin van deze eeuw. *Brabantia*, 8, 1959, 184-192.

SCHULTE, B. P. M. *Hermanni Boerhaave Praelectiones de morbis nervorum 1730-1735. Een medisch-historische studie van Boerhaave's manuscript over zenuwziekten.* (With a summary in English and Russian.) Diss., Leiden, E. J. Brill, 1959, xi+438 blz., 4 afb. 8 pl.

V[IAENE], A. Wijsheid van chirurgijns en astrologijnen. 1550-1565. *Biekorf*, 60, 1959, 250-251.

Over Fransois Rapaert van Brugge, Pieter van Bruhezen (Bruhesius), Pieter Haschaert, Jan Floriaen van Armentiers, Adriaen van Vossenhoelen van Antwerpen en de strijd tussen voor- en tegenstanders van de astrologie en het gebruik ervan in de geneeskunde.

VOS, T. A. De geneeskunde, in het bijzonder de oogheekunde bij Willem Piso. *Nederl. Tijdschr. Geneesk.*, 103, 1959, 1805-1809.

Piso kan de stichter van de tropische geneeskunde genoemd worden op grond van zijn zeer degelijke beschrijvingen van de ziekten die in Brazilië woedden (17de eeuw). Wat men ook bewere, zijn werken over de oogheekunde zijn minderwaardig.

13. Techniek

BOONE, R. *Overheidszorg voor drinkwater in Vlaanderen*. Gent, Tussengemeentelijke Mij der Vlaanderen voor Waterbedeling, [1958], 293 blz., pl.

Overzicht van de drinkwatervoorziening in de steden van het oude graafschap Vlaanderen tot het einde van de 19de eeuw.

BREKEL, J. C. J. VAN DEN. Het textielonderwijs te Tilburg sinds 1940. *Brabantia*, 8, 1959, 203-220.

BROUWER, JOZEF DE. De molens in het Land van Aalst omstreeks 1575. *Het Land van Aalst*, 11, 1959, 189-213.

Ook afzonderlijk gepubliceerd als nr. 24 van de **Voorlichtingsreeks** uitgegeven door het Oostvlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis, Gent, 1959, 27 blz.

LINDEMANS, PAUL. Een bijdrage tot de geschiedenis van de Brabantse ploeg. (With a summary in English.) *Volkskunde*, 60, 1959, 97-103, fig.

SCHELVEN, A. L. VAN. Textielpioniers van een industriële samenleving. *Rayon Revue*, 12, 1958, 165-180.

« De industriële omwenteling aan het einde van de achttiende eeuw heeft zich voor een zeer belangrijk deel voltrokken in het kader van het spinnen, weven en nabewerken. De ontwikkeling sinds dien gedurende anderhalve eeuw heeft tot gevolg gehad, dat er nog steeds rechtstreekse banden zijn aan te wijzen tussen personen van toen en een aantal ondernemingen van nu. Tegen deze achtergrond wordt in dit artikel een beschrijving gegeven van enkele figuren die baanbrekend werk hebben verricht bij de ontwikkeling van een ambachtelijke naar een fabrieksmatige textielproductie. » Onder de

figuren uit de Nederlanden worden genoemd : Lieven Bauwens (1769-1822), J. B. Blijdenstein (1756-1826), Ch. L. de Maere (1802-1885), A. Raymakers (1777-1866), P. Vreede (1750-1837), J. Voortman (1793-1849).

SPRENGER, J. Overblijfselen van de Romeinse Heerbaan en 17e eeuwse woonsporen te Maastricht, Keizer Kareplein 12. *De Maasgouw*, deel 73, 77e jaarg., 1958, kol. 177-182, ill.

Resten van de Romeinse heerbaan Tongeren-Maastricht.

VERDEYEN, J. Notice sur la vie et les travaux d'Eugène François, Professeur honoraire de l'Université (1870-1957). *Université libre de Bruxelles, Rapport sur l'année acad. 1956-1957*, Bruxelles, 1958, 215-216.